

84) Reverende cluiffi viri, Affinis ac proceptor calendell

Pudet me tunc videre iteratus ante meum deponam, sed imputabitur tunc meum negotijs quos mihi creavit collega mei mortis et conjugis ejus inopinata mors, adde et duplicatos festorum labores, quibus ferendis vix par etiam, ut ex bonorum lippitum meorum unde mihi notam super, quos omnes inconvulsionem prohibebat, factum inde, ut disputationes, quas mihi misisti legem quidem sed obiter tantum, non tamen sine fructu, majorem inde captum, ubi eas amantur perpendere, vix enim multa mihi natura dignissima. Ea verba, quae in cap. 4. ad Rom. Innot. in meo gratia, (quod nunc tibi maximas ago gratias) puerile proponere, paulo diligentius probavi. Temporis brevis non permisit mihi repetere, vel relegerere ea omnia, quae Amyr. de Epist. Institutis scripsit in disp. de re, puerilibus, et in trad. J. M. Miller. qui eandem doctrinam olim oppugnauit, item quae habet in disp. de tribus fidei, quare non ausum dicere me perfecte ejus mentem in vobis cupere, aut ubique recte eam fuis respondere posse. Ne tamen mihi de tuis dicam, accipe quae festinanter ad ea adnotavi tua non modo venia sed ex mandato.

Urgue ad 15. 30. non potui quicquam esse, de quo Am. tenet, sed multum litigaturus, nisi quod 15. 34 ex ejus mente videtur adhibere debere. Vini illam, quae coarctat operatio in inuenerit, esse ab operatione quadam speciali praevidetur, dicitur, quod apud omnes requiritur, vel saltem non quicquam contra quod sequuntur eadem 15. esse ab operatione naturali, quae si separaretur ab ea praevidetur operatio, et per gratia dicitur omnes quales sit, quod Am. illud ipsum dicitur, Ierem. 17. phare. 15. 30. ai scripsit audiam legi ista, quae sequuntur, proflare posse, sed hoc forte frustra contra ipsum afferunt, cum contra Miller. probant, quia lex eadem apud omnes auditores suos non efficit, hanc differentiationem, inuenerunt, non posse aliunde, proficisci, quam ab operatione quadam interna praevidetur dicitur, sine cuius efficacia totus legi audiam, ne minimus quidem possit, usque adeo hominem requam naturam esse, atque hoc ipsum et gentiles agnoscentes 15. 30. Am. concedit, iudicet aliquam copulasse et magnam, eorum praevidetur et scilicet, et paulus attestat, quod deum de, ex legi, ista autem profetur, quae distinguuntur ab alijs, unde. Am. non audet eam asserere, non, quod credit eam naturam ab efficacia quorundam praevidetur. Contra istam legem, cuius finis proprie erat conservatio, accepta, ex religione. Notat autem uell quod dicitur dei Zelu, quod Ap. videatur iudicet commendare ab Zelu, idem, Ieronimus, Ius. ab, etiam amere, sed de. Intuitu quod auditur ipsum Am. parat. Rom. 10. 12. 34. Or. freres, si vous supposez de croire, que tous ceux qui s'y ont de l'incapacité des justes et de leur endurcissement ne soient point de sainte que, mais, contre leur personnes, ou de quelque degré de ma nation: si les uns cordialement espèrent affectivement de Dieu pour le peuple, accablé de vœux à saluer, et quelquefois qui leur soit arrivée, j'ai sujet de les aimer, pourvu qu'ils car pour la connaissance que j'en ai, et leur puis rendre ce témoignage, que ce qu'ils rejettent l'évangile, et qu'ils demeurent si attachés à la loi, vient d'un bon Zelu, qui possède du respect, qu'ils portent aux institutions de Dieu, qui la donnee bien, qu'à la vérité il n'est pas accompagné de l'intelligence de usage, et de la fin de cette institution, car ce qu'ils témoignent une si grande passion à faire valoir la justice de leurs oeuvres, et à rejeter celle, que Dieu nous présente, en l'évangile de son fils, c'est qu'ils ne comprennent pas l'excellence et l'avantage de celle-ci. Ils pensent que la fin de l'institution de la loi a été de justifier les hommes par leurs oeuvres, pour ce qu'elle promet la rémunération à l'observation de ses commandements, au lieu qu'elle a été destinée à faire comprendre aux hommes, que puis qu'ils ne peuvent observer les commandements, ils ne peuvent être justifiés par la loi, et que par conséquent il faut qu'ils aient recours à une autre source de justice, tellement que la fin à laquelle la loi a tendu est d'amener les hommes à Christ, à ce que tous ceux qui croiront à lui y trouvent la justification et la vie etc. Or, il me semble d'ailleurs, qu'il n'est pas possible, parer bonam conscientiam, Am. admittere potest, si illud de bonis, eubia bona coram deo esse iudicet.

15. 37. ai gravissime errasse Am. in expl. dicit 15. 37. 1. Inter ego apparem, mihi eam reddidit, sed absurdum minime. intelligit enim conscientiam bonam non absolute sed quae sufficit potest ad justificationem politiam, quam apud iudices pro se parat, et absolute non à communitate quae magis tantum punire solet, quam parat vitam suam, quod actiones externas ita fuisse ad legem, morem, compositionem, et nihil eorum in ea culpa possent. Am. addit. Ad 15. 37. se omni tempore cum bona conscientia vegetant esse inter vivos, ut homines probos, et quodammodo, qui sustinent, externam mandatorum, ut dicunt vel ex proprio iudicio, iudicio, qui sustinent, externam mandatorum, observationem, meliorem, quam non poterant negare, paulo vitam, etiam ante conversionem, impresentiam, eam fuisse, non absolute, bonam conscientiam, vel perfectam, vel perfectam iustitiam propriam, quae tantopere exaggerat,

[illegible]

non audeo plura de hac materia addere: quia nimium jam excecnerunt literarum
de sermone igitur parte disputationis: pergam enim deinceps tibi molestus
esse. Tribus verbis omnia absolvi potuissent, si maluissent. At quam meo verbi ubi
non dubito, quod pariter tribus verbis mihi satis fore possit, non enim sum tam diffidens
quam forte hinc Epistula pro se ferre videtur. Mentionem facis in prioribus tuis
literarum Heidelbergensium ad Dn. Homberg. Amiles fere data sunt ad
parentem meum ab alijs ex eodem loco, ad me vero nullus; Deus, cui comperta
est mea raditas, videtur consilia ista impedivisse; et profecto ego ejusdem
bene consilii non fuissen, ausus talem vocationem accipere. Hoc vides
me apud meum plebem meis domibus ~~me~~ aliquis edificare posse. Ex ~~causa~~ a
Ecclesiastica, illi ex Academia mihi apud doctam juventutem, quam si
sini afferret, non excedo tamen, nihil promittere possum; si per praesentiam
Dei locus necessarius mutandus esset; mallem eo, ubi discere ab alijs possem, quam
ubi docere alios tenerer. quod enim diligenter tua lego, et plura me innotare
vides, etiam ex illis, qui perierunt ad Scripturam intelligentiam: ~~ex quo~~ forte
occipit, qui mihi fere in dehoris Epist. Solusistica Theologia; et gratias ago
Deo, quod ejus providentia in tua scripta mirari; ut etiam super in aliqua
Dn. Homberg; quem vides similiter non admodum gaudere Scholastica est.
Methodo, neque tamen etiam sine iudicio magnam doctrinam perni cupiam
congerere, ut sit ab alijs. X. hominis est quod tibi gratias agam debitas
pro fidei ista commendatione apud Heidelbergenses, colligo inde, Deum
animos nostros ita conjunxisse, ut tui me tanquam discipulum tuum multum ames
ego te tanquam praeceptorem, vicissim ex animis venerer. Accipimus ea, quae
vestra cura, Ambroselodoni pro nobis scripta, pretium Epistolae longius mea in
chusum repeniet, gratias quas ex nomine debemus mallem fuisse quam verbi
reddere, si occasio daretur; et vellem eam a vobis suppeditari. postea tui
respondes, quod sub finem mentium ex 8. q. 4. h. de fidei notitiam, sed si fallor
rogasti, sentiam, ut ea con ferres cum Epistola Mestregati, inde te posse videre
qua cum specie veritatis, et urgeant per promissiones conditionatas, cupit
cum, sunt. Sicut, non tantum significat divinum complacitum, quo voluit homini
sub conditione obedientiae vel fidei offerre vitam, sed conjunctam insuper aliquam
Dei internam voluntatem (quoniam improprie dicitur) qua gratiam illi prebet, si homo
compleverit ea, quae obedientiae vitam obtineret: est promissio non praeiudicium, cum qua
gratiam illi ab quo merito possit, si per obedientiam adhaeruerit vitam, quod per
inobedientiam internam meretur (quam voluntatem Deus in scriptis locis docuit
solet exprimere) qua promittit et paratur illi dare vitam, si obedientiam promissam
quam prophetiam etiam peramentis Dei exprimit) et certe solozorum ista
confessio cap. IV. de glori. videtur expresse ipsi consentire. Sicut autem te ibi non
agere de gratia, quae opponitur peccato legali, sed tamen praeiudicium conditionatis
utrinque eodem modo explicanda. et utrinque, scilicet videtur pariter complacitum
vocationis externae, etiam ea Dei voluntas interna, de qua jam dixi, ex qua
Dei tribuitur secundum nostram conprehendi modum. Hinc adjevit, intelligi
vix posse, quomodo a te fieri possit. Deum gratiose offerre p. nisi cum complacitum
vocandi, externae, etiam altera voluntas subintelligatur, nam non dicitur is
commodi, gratiose offerre vitam sub conditione, qui decessit homini, (sicut
immerenti, quoniam tua est responsio) externe offerre salutem, vel conditionem ab
ita ut tamen interne nullatenus velit vel ejus salutem, vel conditionem ab
eo impleri, compo dum offert, promittit. Significat tibi gratiam fore, si
conditionem compleat, et per eam vitam adipiscatur, quam praeiudicium
est ei. Sicut est promissio nihil homini futurum: sed de hi non opus est
multum disputare, legi post scriptas ipsas meas literas, qui habes de tribus. pag.
39. et 40. illa enim, tua explicatio, et eam recte cupio, est forte cum eadem
sit cum Mestregati sententia, videtur tamen sufficere posse, ad defensionem
doctrinae, ~~quod~~ ne, esse videtur, cum Anst. Quodam innotat oblonga congre,
nit, statum praeiudicium Dei complacitum aut decretum Dei conditionatum
de salute etc. uno verbo si plures, mihi indicia, quid sibi velit
magnus ille Theologorum ad vos confluxus, cum hi fuerint

vos multum. novam scripturam s. vestram aut correctionem postremo deere
 ord. et syn. dord. edita. si m. inter alia etiam narravit d. westen
 ex ore, ut ait, Dns genelle. Rogo ego hinc inde de consilio vestro
 mihi plane incoyngit, tu cu nobis et id res patitur et quoniam patitur
 patefacito. Notandum ille tunc e. lura vestra videtur quia meminisse
 in utent, nescio quid me insigni facit: spinosus nuper in minis
 phellorum hujus libris receptus est utinam cum juvenibus bene
 Led manum de tabula. Deus te. Eorum du superstitem prodest: fam. h
 tu benedixit ac labantibus: vale ac devere et amare per se
 salutem a nobis vestris omnibus lura
 vna p. m. tua. Rogo meo
 res vestras, ut ait, diligenter sed tam
 nos ex p. m. tua, ut ipse vellet.

Steinfurt zw Jan.
2658.

Texas Adolphus A. Sargent
M. H. Anderson.

in hac edidit prolem quartam, filiam tertiam, & quartam adhuc ¹⁹ vivens
 constat, satis bene habet. Vide quartum commodi, jam ex filio
 meo humanis, nim. quod materiam scribendi sum, naly, argumenta
 excusationis meae. De Fratre Viro Cons. nihil scribo, ¹⁹ Ipse saepe
 sentiens acrior, a scripsisse et aliquoties mihi: Bene tamen habet
 et fuit, Deo sit laus; Ego, (quid et antea debueram referre, ut ne
 magis pungens) & hinc a septima septimanam in capitis doloribus gravi,
 oribus sit confectus, quales lenda non fuerim expecto: Jam item per
 Dei gratiam bene habeo in oribus meis, nisi quod soror uxoris, cum aliis
 bene habeat, tamen quod in fenore uno dolores jam per aliquot dies
 patitur. Comitia apud nos instant, & turbatione metuum, ut tran,
 quilliora Deo facit premur.

A Monsieur

Monsieur Corneus Docteur
en Théologie et
professeur en la mesme
Faculté etc.

par amys que
Sire conduise. à Leyden.